

5. Державний Класифікатор відходів ДК 005-96: Наказ Державного комітету по стандартизації, метрології та сертифікації України від 29.02.1996 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96#Text>

6. Державний класифікатор відходів: класифікація відходів на основі системи обліку. URL: <https://ecolog-ua.com/news/derzhavnyy-klassifikator-vidhodiv-klassyfikaciya-vidhodiv-na-osnovi-systemy-obliku>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-67>

Чернявська Б. В.

*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Вищого навчального закладу «Національна академія управління»,
м. Київ, Україна*

*Запрошений дослідник Юридичного факультету
Вільного Університету Амстердаму,
м. Амстердам, Королівство Нідерландів*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ: ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

«У військових діях атака на розум – головне завдання, атака на укріплення – другорядне завдання. Психологічна війна – це головне, бій – це другорядна справа».

Сунь-Цзи

Увага світу наразі прикута до подій, що відбуваються в Україні. Держава знаходиться у стані війни, але, як відомо війна – це каталізатор змін. Так, наразі Україна вступає у новий етап свого розвитку – становлення новітньої системи забезпечення національної безпеки. В умові оголошеного воєнного стану актуалізуються положення Стратегії воєнної безпеки України: «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона» у якій вказується на необхідність превентивних дій та протидії нав'язуванні чужої волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства у тому числі духовного, культурного [1]. Відповідно від науковців, правників, законотворців вимагається розробка специфічних норм і стандартів поведінки з приводу забезпечення безпеки, як на формальному рівні (національне законодавство), так і у вигляді певних цінностей, цілей,

інтересів, типів поведінки, тобто потребує наукової розробки не лише інституціонально-правова, а й соціально-інституціональна складова [2]. Така масштабна сфера потребує навіть окремої галузі наукового пошуку і побудови вертикалі національного законодавства. На сьогоднішній день, ми вважаємо за необхідність визначення у Конституції України поняття інформаційного суверенітету, яке надасть можливість комплексно захистити інформаційну сферу. Інформаційний суверенітет відноситься до здатності держави контролювати, захищати і управляти своїми інформаційними ресурсами, зокрема, інформаційним простором, мережами, даними та інформаційними системами. Це означає, що держава має право приймати рішення щодо збереження, обробки, передачі та використання інформації з метою захисту своїх національних інтересів. В контексті інформаційного суверенітету держава ставить перед собою завдання забезпечення безпеки інформаційних систем, захисту від кібератак, крадіжки даних, шпигунства та інших загроз [3, с. 8].

Ця правова не визначеність актуалізувалася наразі як ніколи в Україні. Війна завжди була пов'язана з розумом: Карл фон Клаузевіц визначав війну як «акт насильства, спрямований на те, щоб змусити супротивника виконати нашу волю». Ерве Кутто-Бегарі нагадує нам, що стратегія – це «діалектика інтелекту в умовах конфлікту», коли кожна сторона намагається передбачити реакцію іншої сторони, щоб отримати перевагу. У світлі військової історії та стратегічної думки твердження Джеймса Джордано про те, що «людський мозок став полем бою 21 століття» актуально і сьогодні.

Гібридна війна, яка де-юре ведеться на території України та де-факто охоплює більшу кількість учасників з усього світу, за своїм змістом, формами та методами ведення може розглядатися як специфічний варіант четвертого покоління війни (4GW). Право й закон окремих держав не діє, а вихідними правилами стають «право сильного», «хитрого», а інколи «безжалюного». Разом з тим, якщо бойові дії можливо зупинити, інформаційно-психологічні впливи, атаки, операції (ПсО, ППО) не мають свого фізичного проявлення, але вони породжують дестабілізуючі внутрішні та зовнішні процеси в державі, стають причиною агресії, занепокоєння та невдоволення населення у наслідок чого невідмінно виникає відкритий фізичний конфлікт. І не завжди можна зрозуміти його причину, так як існує припущення про існування третіх сторін (проксі війна). Інформаційно-психологічні війни не оголошуються і, отже, не можуть бути завершені у класичному розумінні закінчення воєн та військових конфліктів. Наразі великі обсяги неконтрольованої інформації, її деструктивність, складність та інше формують негативне інформаційне середовище для сучасної

людини, специфічний інформаційний простір, який є місцем формування, розвитку та існування свідомості. Людина, хоча і пристосовується до нього, проте контролювати повноцінно вплив на себе не може. Це викликає великий стрес для психіки, що у результаті дестабілізує, дизгармонізує та розбалансовує цілісність індивіда, у результаті порушується нормальний розвиток усього соціуму [4, с. 186]. З цього стає зрозумілим, що інформаційний простір має бути захищеним. Заборони у ньому не діють. Бо саме потреба в інформації і задоволенні інформаційних потреб людини є одним з визначальних її критеріїв буття. Це ж визначено й у резолюції 59 (1) Генеральної Асамблеї ООН зазначено, що «свобода інформації є основним правом людини і критерієм усіх інших свобод».

Світу вже відомі інформаційні провокації, які стали причинами масштабних акцій протесту, які координувалися через соціальні мережі в Інтернеті: Тунісі, Єгипті, Лівії (2011 р.), Сирії (2011-2012 рр.), Україні (2013-2014 рр.), Гонконгу (2014 р.), Вірменії (2015 р.) Для політичної дестабілізації використовувалися без обмежень блоги, соціальні мережі, електронні карти та сайти відеохостингу, за допомогою яких можна було отримувати негайну підтримку однодумців та публікувати матеріали екстремістського характеру, що сприяли ескалації соціально-політичних, етнічних, міжконфесійних конфліктів. Такі події заставили уряди держав переглянути політику щодо захисту психологічної («ментальної» на американський манер) сфери.

На жаль, Законом України «Про Правовий режим воєнного стану» визначено лише загрози технічного втручання у інформаційні системи, посилення охорони державної таємниці (ст. 8 п.11, 22), разом з тим залишаються невизначеними способи захисту нормального психологічного стану особи та психічного здоров'я суспільства. Непідготовлена психіка особи (відсутність критичного мислення, психічні розлади тощо) нездатна протистояти загрозам, які надходили шляхом різного роду комунікацій і, відповідно, спотворювали наслідки неналежної інтерпретації інформації [5].

Отже, окрім правової визначеності інформаційного суверенітету і його складових, для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки необхідними вважаються:

1. Здійснення інформування громадян про основні принципи критичного мислення, медіаграмотності та вміння розрізняти дезінформацію. Освіта та підвищення інформаційної грамотності громадян є важливими елементами боротьби з маніпуляціями.

2. Проводження систематичного моніторингу інформаційного простору з метою контролю за поширенням дезінформації, пропаганди

та шкідливого впливу у медіа, соціальних мережах та інших джерелах інформації.

3. Визначений перелік не є вичерпним. Але, на наш погляд тема правового визначення і організації забезпечення інформаційного суверенітету є необхідною й актуальною як для юристів, так і фахівців інших галузей науки.

Література

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України №121/2021.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021.

3. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.

4. Хворост Х. Ю. Інформаційно-психологічний вплив у розрізі безпеки здоров'я. *Наука і освіта*. 2016. № 2-3. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10713/14/33.pdf>

5. Миронов Ю.Б., Крамар Р.М. Основи рекламної діяльності. Навчальний посібник. Дрогобич: Посвіт, 2007. 108 с. URL: <https://kerivnyk.info/osnovy-reklamnoi-diyalnosti5-2>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-68>

Козьяков Р.С.

начальник

*Головного управління Національної поліції
в Кіровоградській області*

ВИДИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

До числа методів адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України варто зарахувати перевірку, огляд та обстеження, моніторинг та спостереження, аналіз тощо.